

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Зелінки Марії Петрівни за темою: «Господарсько-біологічні особливості худоби лімузинської породи різної селекції» поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в Інституті розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН, за спеціальністю 204 „Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва” 20 „Аграрні науки та продовольство”

Актуальність теми. М'ясне скотарство в Україні є одним із основних джерел виробництва високоякісної конкурентоспроможної яловичини, маючи для цього всі умови, але на жаль залишається у тіні агропромислового комплексу. Вітчизняне м'ясне скотарство може конкурувати на європейському і світовому ринку за показниками якості яловичини, що є на сьогодні основним мірилом оцінки. Однак, рівень виробництва цього цінного продукту в Україні не відповідає науково обґрунтованим нормам харчування людей. Спостерігається різке зменшення споживання яловичини та м'ясопродуктів за одночасного стабільно високого рівня споживання хлібопродуктів, курятини, картоплі тощо, що є негативним чинником для здоров'я населення країни. Тому виробництву яловичини необхідно приділяти більшого значення.

Першочерговим у вирішенні цього питання є забезпеченість м'ясного скотарства України необхідними обсягами генетичного матеріалу та створення наступних поколінь з високим генетичним потенціалом продуктивності. Однак, жодна країна наразі не може підтримувати якість худоби на високому рівні, не використовуючи найкращий вітчизняний та зарубіжний генофонд. При цьому акліматизована худоба м'ясного напрямку вирізняється високою продуктивністю і міцною конституцією. Проте, худоба, яка надходить з різних країн або природно-кліматичних зон, відрізняється між собою за інтенсивністю росту, екстер'єром, забійними якостями, якістю м'яса тощо, що пов'язано з тим, що в кожній країні є певні особливості у напрямках селекційно-племінної роботи. З огляду на зазначене, дослідження, пов'язані з порівняльним вивченням господарськи корисних ознак тварин породи лімузин різної селекції, є актуальними і мають наукове та практичне значення.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертації вперше проведено всебічні порівняльні дослідження та отримано нові дані щодо вагового росту молодняку залежно від власної комплексної оцінки та оцінки материнських і батьківських предків, вікових особливостей молочності імпортованих з Угорщини й Польщі корів і корів української селекції породи лімузин, їх вагового росту у період вирощування та біологічних особливостей в умовах одного господарства Прикарпаття. Досліджено поведінку потомків корів у перші години життя та її вплив на подальший ріст тварин, з'ясовано динаміку живої маси та екстер'єрні особливості бугайців, їх забійні якості, морфологічний склад напівтуш, хімічний склад м'яса,

біоконверсію поживних речовин корму в організмі тварин та економічну ефективність вирощування бугайців породи лімузин різної селекції.

Визначено співвідносну мінливість окремих селекційних ознак бугайців та силу впливу на них країни селекції. Науково обґрунтовано та розроблено пропозиції щодо поліпшення м'ясної продуктивності тварин породи лімузин.

Практичне значення одержаних результатів. Результати наукових досліджень Марії Зелінки можуть бути використані під час формування високопродуктивних і конкурентоспроможних стад за умов інтенсивної технології виробництва яловичини, а також при розробленні перспективних програм і планів селекційно-плеємної роботи з м'ясною худобою в Україні. Отримані результати досліджень також використовуються у навчальному процесі студентів у закладах вищої освіти. Вони вже впроваджені у господарствах з розведення м'ясної худоби у Львівській області на поголів'ї 530 бугайців (Акт впровадження від 19 лютого 2026 року).

Ступінь обґрунтування наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основними критеріями обґрунтованості і вірогідності результатів досліджень є те, що проведено достатній обсяг досліджень за актуальною темою. Дисертаційна робота була складовою частиною державної програми науково-дослідних робіт Інституту розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН за завданням: «Встановити онтогенетичні та біологічні закономірності формування ознак продуктивності для селекційного поліпшення популяцій м'ясної худоби» у 2020 році (№ державної реєстрації 0116U000518) та «Дослідити взаємозв'язок селекційних ознак і параметри фенотипового прояву генетичного потенціалу продуктивності великої рогатої худоби м'ясних порід» у 2023-2025 роках (№ державної реєстрації 0121U108699).

Основні положення дисертації висвітлено в 11 наукових публікаціях, із них 6 статей у фахових наукових виданнях України та 5 публікацій у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Оцінка основного змісту та оформлення роботи. Дисертаційна робота викладена на 224 сторінках комп'ютерного тексту, містить 11 рисунків, 42 таблиці та складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів досліджень, результатів досліджень, аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновків і пропозицій виробництву списку використаних джерел (усього 244 джерел, у тому числі 125 - латиницею).

Дисертацію викладено українською мовою, структура та стиль виконання відповідають рекомендаціям АК МОН України щодо оформлення дисертаційних робіт.

Відповідність дисертації спеціальності і галузі науки, за якими вона представлена до захисту. Дисертаційна робота Марії Зелінки відповідає паспорту наукової спеціальності 204 „Технологія виробництва і

переробки продукції тваринництва”. 20 „Аграрні науки та продовольство” за якою присуджується науковий ступінь доктора філософії.

Поряд з позитивними напрацюваннями у дисертаційній роботі є декілька зауважень та виявлені окремі недоліки:

1. Бажано конкретизувати формулювання новизни і практичного значення отриманих результатів досліджень, акцентуючи увагу на отриманих результатах параметрів селекції тварин породи лімузин – все що досліджено автором і може бути використано в перспективних планах роботи з породою.

2. У розділі 1, допущено описки та русизми: так, названо породи – лімузинська, герефордська та ін., правильний переклад – це породи лімузин, герефорд...

3. У даному розділі також наведено вже застарілі дані по суб'єктах племсправи у тваринництві с.31, та відсутні дані, огляд, аналіз по країні походження породи лімузин - Франції.

4. У розділі 2 «Матеріали і методи досліджень» на с. 55 у представлений схемі досліджень бажано і логічно було б подати завершення – формування параметрів селекції тварин породи лімузин та доповнити методиками що приводяться по тексту в розділі власних досліджень.

5. У розділі 3 повністю відсутня, а важлива, на наш погляд, складова досліджень відтворювальної здатності лімузинів, і в підрозділі 3.4. «Економічна ефективність ...» дослідження проведено без врахування цих даних.

6. Окремі твердження потребують обережнішої інтерпретації. Наприклад, висновки про кращу адаптаційну здатність тварин лише за окремими імунологічними або біохімічними показниками крові бажано супроводити застереженням, що такі показники характеризують фізіологічний стан лише на момент дослідження і не можуть повністю відображати адаптаційний потенціал організму.

7. У роботі наведено значний масив експериментального матеріалу, однак окремі таблиці містять велику кількість цифрових даних, що ускладнює їх сприйняття. Доцільно було б частину результатів подати у вигляді графіків або діаграм для більшої наочності.

8. Автор робить висновки щодо генетичних особливостей тварин різної селекції, однак доцільно було б більш детально розмежувати вплив спадкових факторів і вплив умов вирощування, особливо для імпортованих тварин, які проходили період адаптації.

9. У розділі «Список використаних джерел» бажано доповнити роботами, як вітчизняних, так і французьких та північно-американських дослідників, що працювали з породою лімузин.

Однак, зазначені зауваження не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Ознайомившись детально з дисертаційною роботою Зелінки Марії Петрівни «Господарсько-біологічні особливості худоби лімузинської породи різної селекції» вважаю, що вона є закінченою науковою працею, яка була складовою частиною науково-дослідної роботи Інституту розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН.

У роботі узагальнено значний обсяг експериментальних і науково-господарських досліджень автора. Вона вносить у селекцію м'ясної худоби багато нового, уточненого, порівняно з попередніми дослідниками та сприяє вирішенню актуального народногосподарського питання – підвищення м'ясної продуктивності та створення високопродуктивних конкурентоспроможних стад м'ясної худоби шляхом застосування сучасних методів розведення і селекції

Без сумніву, результати досліджень мають теоретичне й практичне значення. Впровадження їх у виробництво сприятиме прогресивним зрушенням у м'ясному скотарстві.

У роботі добре висвітлена тема та мета досліджень, принципи наукового вирішення поставлених завдань, використані сучасні методи досліджень, отримані нові дані в експериментах на тваринах.

Дисертація за актуальністю, ступенем обґрунтованості наукових положень, їх вірогідністю, новизною, практичною значимістю та за науково-методичним рівнем, обсягом, змістом і формою відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії...» зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №341 від 21.03.2022, а її автор Зелінка Марія Петрівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».

Внутрішній рецензент,

доктор сільськогосподарських наук,

член-кореспондент НААН України,

завідувач лабораторії

ІРГТ ім. М. В. Зубця НААН

Ю.В. Вдовиченко

06.07.2026 р.

Підпис Ю. В. Вдовиченка засвідчую:

Вчений секретар ІРГТ

ім. М. В. Зубця НААН

Ю.В. Мільченко